

ÚTĚK Z PEVNOSTI

*Když se někdo z ptačí perspektivy podívá na Leopoldov,
asi dojde k závěru, že útěk z této pevnosti
je nemožný.⁷²³*

STŘEDA 2. LEDNA 1952, den „D“. Šestice politických vězňů nastoupila s ostatními vězni do práce. Venku bylo chladno a chvílemi foukal studený vítr. „Radostně a sebevědomě nastupují pracující do čtvrtého roku Gottwaldovy pětiletky,“ psalo *Rudé právo*. „Statisíce dělníků a dělnic, techniků a inženýrů budovaly nové k socialismu směřující Československo.“ Zestátněné hospodářství se již plně podřídilo zájmům Sovětského svazu, orientovalo se na těžké strojírenství a na zbrojní výrobu, stranický list si pochvaloval, „co dokáže lid, osvobozený od pout kapitalistického vykořisťování“.⁷²⁴

Při ranním nástupu vězňů byl Štěpán Gavenda opět ve skupině, která měla odcházet na práci do dílen. V tu chvíli však ohlásil dozorce jeho prosbu o přeřazení veliteli věznice. Před odchodem na pracoviště ho velitel vyzval, aby přešel do skupiny, která jde na venkovní práce. V ní se mu další vězni posmívali, že ho již z dílen vyhodili, na což jim odpovídal, že měl smůlu. Tak se dostal na pracoviště do blízkosti tunelu, kde zjistil, že je vše při starém, tedy že nebylo nic objeveno. Oddychl si, že veškerá námaha nepřišla vniveč. A ihned stanovil útěk na tento den.

⁷²³ ČAPEK, Miloslav: *O mužích, na které se zapomnělo*. Praha 2000, s. 264.

⁷²⁴ *Rudé právo*, roč. 32, č. 2, 3. leden 1952, s. 3.

Na oběd se vraceli vězni zase na cely, kde si pak Gavenda kolem těla omotal jednu pokrývku, kterou měl v úmyslu zakrýt otvor ve zdi, až bude vybourávat poslední cihly, a po nástupu vězňů vyzval zbylou pětici: jakmile projede před čtvrtou hodinou vlak, ať za ním vlezou do tunelu, neboť po skončení práce utečou.⁷²⁵

Plán útěku nepřipravovali dlouhé měsíce, nepromýšleli krok za krokem, neprobírali každou možnou variantu, jež by mohla nastat. Ne-trápili se tím, co budou jíst, s sebou si nesli našetřené kousky usuše-ného chleba, Hvasta měl vitaminy z vánočního balíčku a pepř proti psům. Nestarali se ani, kde se ukryjí, jak získají civilní oblek, peníze, doklady. Rozhodli se prostě využít příležitosti, která se jim naskytla. Všichni byli nervózní, ale snažili se to nedat najevo. Věděli, že nastala osudná chvíle. Podaří se to? Chytnou je? Zastřelí je na útěku?

Odpoledne po nástupu do práce zašel Gavenda do tunelu, kam za ním hned vlezl i Hvasta, a tady nejprve zakryl dekou otvor ve zdi, aby snad z venku nebylo někým spatřeno světlo a nebyli odhaleni. Pak Gavenda vlezl do otvoru, vylámal poslední cihly až po okraj, zůstal tam ležet a čekal na dobu, kdy bude ukončena práce.⁷²⁶ Ostatní zatím byli na svých pracovištích. „Bylo mezi námi dohodnuto, že před skon-čením pracovní doby se jeden po druhém nenápadně vytratíme a schováme se v uvedené podzemní chodbě,“ uvedl Heřmanský.⁷²⁷ Těsně před ohlášením konce směny skutečně nepozorovaně vlezl do chodby, stejně jako to před ním učinil Pravomil Raichl.

Josef Chalupa posléze sdělil, že předstíral, že vyhrabuje páčidlo za-padlé mezi kameny. Nikdo z dozorců či vězňů mu nevěnoval větší po-zornost. Z povrchu tunelu už všichni vězni sešli a radili se k dalším, kteří přicházeli z jiných pracovišť. „S divně tlukoucím srdcem přikrčil jsem se za hromadu kamení a čekal, až esenbáka s karabinou, který nás na povrchu hradební zdi hlídal, uvidím přicházet. Po chvíli přišel;

⁷²⁵ ABS, f. V-BN, vyšetřovací spis a. č. V-2049 BN, Štěpán Gavenda, podsvazek vy-šetřovacího svazku, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací z 9. března 1953; tamtéž, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Krajské správě Státní bezpečnosti v Gottwaldově z 5. června 1953.

⁷²⁶ Tamtéž.

⁷²⁷ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-600 MV, Josef Heřmanský – osobní spis, protokol s Josefem Heřmanským sepsaný na Krajském velitelství Státní bez-pečnosti v Praze z 27. března 1953.

Letecký snímek leopoldovské věznice. Zdroj: *Archiv ZVJS Leopoldov*

připojil se k dvěma esenbákům pochodujícím za řadou vězňů. Viděl jsem, že se s nimi dal do hovoru, což pro mne bylo výzvou – jednat,“ vzpomínal Chalupa na tuto chvíli. „V jedné malé kobce jsem měl schovaných několik krajíčků chleba. A tu, k mému nemalému překvapení potvory myši mi nechaly jen kůrky. A tak jen ty kůrky strčil jsem do kapsy a běžel k okénku v hradební zdi.“⁷²⁸

Jediný, kdo zatím nebyl v tunelu, byl Bureš. Vlezl do něj jako poslední, a to v době, kdy již vězni na dvoře nastupovali do útvaru. V tu dobu také většinou dozorcí a strážní, kteří stáli na hradbách, sešli dolů a dohlíželi na jejich odchod do vězeňských cel. „Štefan vyndával poslední kameny z díry, už jsme viděli na řeku, vlak tu musel být každým okamžikem,“ vzpomínal Raichl. „Pokoušel jsem se rozeznat, zda most přes Váh je hlídáný. V Rusku tomu tak bylo, jak jsem poznal při svém útěku na Sibiři. V několika minutách jsme měli nechat Leopoldov za sebou...“⁷²⁹

⁷²⁸ CHALUPA, Josef: *Ve spárech Rudé bestie* (nevydaná biografie, strojopis), s. 243.

⁷²⁹ RAICHL, Pravomil: Zpráva o útěku z věznice Leopoldov. *K-231*, roč 5, č. 5 (29), březen 1990.

Štěpán Gavenda udělil v tunelu poslední pokyny. Určil, že po vyskočení z otvoru musí všichni nejdříve doběhnout k železničnímu náspu, asi 400 m od věznice severním směrem, a sice proto, aby se kryti náspem dostali k železničnímu mostu přes řeku Váh, a pak že budou postupovat směrem na zalesněné kopce, kde se domluví, jak dál. Více říct nechtěl, protože se obával, že by mohli být některým z vězňů prozrazeni. Po projetí vlaku vlezl do díry a zjistil, že již hlídky z hradeb odešly do nádvoří, protáhl se otvorem a vyskočil. „Já jsem dopadl na nohy, jelikož jsem měl sílu se vytáhnout z otvoru tak, abych se mohl obrátit, kdežto další vězňové vypadávali z otvoru, a to přímo na hlavu, takže jsem je musel chytati. Vylezl jsem první, za mnou Raichl, Heřmanský, Chalupa, Hvasta, a jelikož hned za ním nelezl Bureš, rozeběhli jsme se k trati, za kterou jsme se všichni skryli. Když jsme již postupovali podle trati, teprve vylezl otvorem Bureš, který běžel za námi,“ uvedl Gavenda.⁷³⁰

Že za Gavendou z okénka vypadl Raichl, potvrdil Chalupa, který k tomu dále sdělil: „Společně s Hvastou jsem pomohl Heřmanskému, který chtěl vypadnout z okénka nohama napřed. Rovněž tak chtěl z okénka vypadnout Hvasta. Pomohl jsem mu vlézt nohama napřed do okénka. Jardu jsem neviděl a čekat na něho nemohl, neboť jsem nevěděl, kde je. Nezbylo mi jiného než rychle jednat. Vlezl jsem do okénka a bez váhání z okénka vypadl a utíkal k mostu přes řeku Váh. Pole, kterým jsem k mostu utíkal, bylo holé, přehledné.“⁷³¹

Pravomil Raichl popsal klíčový okamžik takto: „A pak s rachotem se přiblížil vlak směrem na Hlohovec, Gavenda už měl hlavu z díry, já hned za ním. A už jsme byli venku. Gavenda utíkal přes pole k náspu, já pomáhal ostatním na zem. Bylo to výš, než jsme si mysleli, pod hradbami byl ještě vyhloubený příkop. Poslední byl Hvasta, dopadl špatně na bok a zvedal se se sténáním. Kulhal, ale běžet mohl. Na ošetřování nebyl čas, stále jsme čekali, kdy se z hradeb rozštěkají kulometry.“⁷³²

⁷³⁰ ABS, f. V-BN, vyšetřovací spis a. č. V-2049 BN, Štěpán Gavenda, podsvazek vyšetřovacího svazku, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací z 9. března 1953.

⁷³¹ CHALUPA, Josef: *Ve spárech Rudé bestie* (nevydaná biografie, strojopis), s. 243.

⁷³² RAICHL, Pravomil: Zpráva o útěku z věznice Leopoldov. K-231, roč. 5, č. 5 (29), březen 1990.

Zazděný otvor v hradbě leopoldovské pevnosti po útěku, 2. ledna 1952.
Zdroj: Archiv ZVJS Leopoldov

Běželi o život. A těch pár set metrů k trati, jež museli uběhnout, se zdálo jako věčnost. „Dříve, než jsem doběhl k mostu, předběhl jsem Hvastu,“ vzpomínal Chalupa. „Tu mi náhle projelo hlavou – ten kluk kulhá. Dětilo nás jen málo kroků. Vrátil jsem se k němu a bez ptaní, co se mu stalo, vzal jsem ho v podpaží a tak rychle, jak mu bylo možné, běžel s ním k železničnímu mostu. Tam na kraji mostu stál Raichl. Dříve, než jsem s Hvastou přiběhl k mostu, předběhl nás Jarda... Kde se vzal, tu se vzal, nehledě vpravo ani vlevo, chtěje doběhnout Štěpána, dál utíkal.“⁷³³

Nedaleko železničního mostu stálo na břehu Váhu několik větších strojů, patrně na vybírání písku z řeky. Hlídal je nějaký starší člověk. „Štěpána s Heřmanským jsem viděl až asi dvě stě metrů za mostem utíkat podél řeky,“ vzpomínal Chalupa. „V té chvíli jsem také slyšel volat Štěpána: ‚Dědo, ani muk!‘ A hned nato slyšel dědu volat: ‚Nebojte se, chlapi,‘ a rukou ukázal stranou města Hlohovce ‚tuna utíkejte!‘ ... A my utíkali.“⁷³⁴

⁷³³ CHALUPA, Josef: *Ve spárech Rudé bestie* (nevydaná biografie, strojopis), s. 243.

⁷³⁴ Tamtéž, s. 243–244. Podle tvrzení Raichla stařík řekl: „Len, chlapi, chytro bežte od tých kuriev anciášskych [ďábelských] a nech vám pánbožko pomáha...“ RAICHL, Pravomil: Zpráva o útěku z věznice Leopoldov. K-231, roč. 5, č. 5 (29), březen 1990.

Směr útěku od věznice stále určoval Gavenda, vycházel z toho, že na východ a na západ byly otevírací brány z věznice. Severní stranu volil proto, že tam byly v dálce kopce, kdežto na jih od věznice byla úplná rovina. Dále volil severní stranu přes řeku proto, jelikož předpokládal možnost, že budou pronásledováni hlídkami na motorových vozidlech, kterými by mohli být z obou stran, a to jak z východní, tak západní, obklíčení. Když se k němu Bureš za železničnickým náspem připojil, přeběhli po železničním mostě na druhou stranu řeky a pak podél ní postupovali stále na sever, směrem na obec Svätý Peter (zaniklá obec, dnes část Hlohovce).⁷³⁵ „Pod mostem jsme se rozešli, Gavenda s Burešem a Heřmanským se pustili proti proudu řeky na sever. Já s Chalupou a Hvastou na severovýchod do Inoveckých hor. To už jsme viděli nad pevností lítat k nebi rakety a slyšeli splašenou střelbu,“ uvedl Raichl.⁷³⁶

Skutečnost ale byla trochu odlišná. Gavenda s Heřmanským zkrátka utíkali tak rychle, že už je doběhl pouze Bureš. Rozdělení skupiny tedy nebylo plánované, ale vyplynulo ze situace. Potvrdil to sám Gavenda: „Cestou podle Váhu šli jsme podle slepého ramene řeky, a to již v obci Sv. Petr, kde jsme já s Heřmanským a Burešem postupovali vpředu. V obci jsme zjistili, že některé zahrádky od stavení mají ploty až těsně k říčnímu rameni, a když jsme pak v jednom místě narazili na jednu ženu, která zde prala prádlo, upozornila nás, že se dále nedostaneme. Já jsem však na její rady nedal a postupně jsem s Heřmanským přelézal jednotlivé ploty, následován Burešem. Když jsem se po nějaké době ohlédl, viděl jsem, že další 3 spoluvězni již za námi nejsou, a proto jsem se o ně více již nestaral.“⁷³⁷ Ve věznici zatím o jejich útěku nikdo nevěděl, tudíž nad starou pevností nelítaly žádné rakety ani nezněla splašená střelba. Stmívalo se. Dvě trojice vězňů utíkaly a utíkaly...

⁷³⁵ ABS, f. V-BN, vyšetřovací spis a. č. V-2049 BN, Štěpán Gavenda, podsvazek vyšetřovacího svazku, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací z 9. března 1953.

⁷³⁶ RAICHL, Pravomil: Zpráva o útěku z věznice Leopoldov. K-231, roč 5, č. 5 (29), březen 1990.

⁷³⁷ ABS, f. V-BN, vyšetřovací spis a. č. V-2049 BN, Štěpán Gavenda, podsvazek vyšetřovacího svazku, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací z 9. března 1953.

ŠTVANCI NA ÚTĚKU. TROJICE GAVENDA, HEŘMANSKÝ, BUREŠ

Běželi tak rychle, jak jen to šlo. Za bránu věznice se už neměli nikdy podívat. Ven je měli vyvézt nohama napřed na káře a pochovat na vězeňském hřbitově „za štrekou“. Teď byli na svobodě. Když se dostali z obce Svätý Peter, postupovali dále podél říčního ramene směrem k lesu. Cestou za vesnicí narazili na staršího muže, který nesl na rameni loveckou pušku a měl u sebe loveckého psa. Všichni byli ze setkání překvapeni. Uprchlíci chtěli vyřešit situaci nějakou smírnou cestou, Gavenda jej slušně pozdravil, ovšem když viděl, že hajný sundává loveckou pušku z ramene, začal se s ním o ni tahat. Muži se podařilo utéct, proto jej Gavenda pronásledoval, načež muž seběhl po svahu do řeky, kde pušku zlomil a snažil se ji nabít. Gavenda se za ním vrhl, pušku mu vytrhl, hodil ji do vody a pak se začali prát. Když si Gavenda všiml, že z vesnice je pozorují lidé, zakřičel na muže, aby dal ruce vzhůru, a namířil na něj koženou cigártašku. Tohoto zvolání se hajný zalekl, couvl, čehož Gavenda využil a dal se na útěk. Muž na něj asi třikrát vystřelil, o čemž Gavenda řekl: „Asi po 10 metrech začal za mnou muž střílet z pušky, ovšem měl pravděpodobně namočené náboje, takže jsem jím nebyl postřelen, ačkoliv jsem cítil, jak mně broky narážejí na oděv. Pes, kterého muž měl s sebou, se mně motal stále kolem nohou, takže snad i toto bylo důsledkem, že muž nemohl si na mě přesně zamířiti, aby si nezastřelil psa.“⁷³⁸

Po vyběhnutí na cestu se však Gavenda nesetkal se svými přáteli Heřmanským a Burešem. Utíkal již za úplné tmy směrem do kopců. Po deváté hodině večer je přešel a dostal se do obce Otrokovce, kde vlezl do dvora jednoho hospodářského stavení.⁷³⁹ Tam si chtěl v kůlně najít nějaký starý oblek, aby nemusel utíkat v trestaneckých šatech, ale byl na dvoře překvapen hospodářem a jeho ženou. Řekl jim rovnou, že je vézeň na útěku, a požádal o pomoc. Manželé ho patrně ze

⁷³⁸ Tamtéž, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací ze 4. března 1953; tamtéž, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Krajské správě Státní bezpečnosti v Gottwaldově z 5. června 1953.

⁷³⁹ „Toto jméno neznám přesně, jelikož jsem toto odhadl až v Německu, kdy jsem vypovídal o svém útěku a líčil jsem útěk podle mapy,“ řekl Gavenda. Tamtéž, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací ze 4. března 1953.

strachu pozvali do světnice, kde od nich dostal najíst. Gavenda je pak ještě žádal o nějaký oblek nebo kabát, aby mohl pokračovat v cestě. Dali mu starší sako, plochou starou čepici, asi sto korun v drobných a chleba se škvarky. Po hodině odešel, snažil se, aby byl ze stavení co nejdříve pryč. Když vyšel z obce, postupoval severním směrem na zalesněné kopce, které jej v tu dobu dělily od toku Váhu. Cestou přišel ke stohu, kde zůstal po zbytek noci.⁷⁴⁰

Když 3. ledna 1952 přišel do lesa, uviděl ve sněhu stopy tří osob. Usuzoval, že tudy procházeli jeho tři společníci – Raichl, Chalupa a Hvasta. Jelikož však stopy vedly jiným směrem, než si sám vytkl, nevěnoval jim pozornost a postupoval stále směrem na hřeben zalesněných kopců. Po poledni vystoupal na hřeben a spatřil na levé straně městečko. Podle lázeňských budov a letiště usoudil, že jsou to Piešťany. Sestoupil z hřebenu a šel stále lesem přidržuje se řeky. Kvečeru se ukryl ve vápencové jeskyni a pak si zašel do vesnice, kde si v hostinci koupil pivo a cigarety. Potom postupoval dále proti toku Váhu, kde asi po třech kilometrech narazil na lanovou dráhu od vápencových lomů. Zprvu chtěl po lanech přejít přes řeku, ale bylo to příliš riskantní, proto hledal dále, až našel přívoz. Byl tam však pouze velký prám pro přepravu potahů. Odpoutal jej, přepravil se přes řeku a pak postupoval skrze nové rameno řečiště Váhu, které se zde stávalo. Ačkoliv bylo staveniště osvětleno, dostal se bezpečně na druhou stranu a po asfaltové silnici postupoval dále proti proudu řeky, až došel k vesnici. Před ní stál stoh slámy. Zalezl do něj, aby si odpočinul. Ve slámě objevil demižon domácí pálené kořalky, které se s chutí napil, aby se posilnil. K ránu prošel obcí, postupoval dále až k železniční zastávce Sv. Kříž, kde přešel přes železniční trať a vydal se směrem na Karpaty.

Při obcházení města Stará Turá šel kolem hřbitova, kde se s ním dala do řeči asi čtyřicetiletá žena, která zde upravovala hrob. Během hovoru si všimla jeho trestaneckých šatů. Zeptala se, jestli je uprchlý vězeň, a on přisvědčil. Na otázku, za co byl zavřený, odpověděl, že utekl za hranice, a když se vrátil, byl uvězněn. Žena odvětila, že má jistě hlad, aby tu počkal, že mu donese něco k jídlu. Gavenda si nebyl jistý, obával se, že by mohla přivést SNB, ale žena ho ujistila, že jej nezradí, aby počkal. Za čtvrt hodiny mu skutečně donesla něco k jídlu

⁷⁴⁰ Tamtéž, protokol se Štěpánem Gavendou sepsaný na Hlavní správě Státní bezpečnosti v Praze, odbor I. oddělení 9 vyšetřovací z 10. března 1953.

Štěpán Gavenda,
odbojář, politický
vězeň, útěkář,
na vězeňské
fotografii
z Leopoldova.

*Zdroj: Archiv ZVJS
Leopoldov*

a ještě mu nabídla, že jej vezme k sobě domů, ovšem že by musel počkat do 22. hodiny, až přijde její muž, pak by pro něho došla. Když Gavenda viděl její ochotu, svolil a ukryl se zatím na hřbitově do márnice. Večer si pro něho žena přišla a odvedla ho do městečka. Do jednoho domu, kde kromě ní bydleli další nájemníci. Jejím muži řekl Gavenda, proč byl vězněn a kde si trest odpykával, a sdělil také, že utíká, aby se znovu dostal za hranice. Žena mu pak dala ještě něco k snědku, umyl se a oholil a dostal montérky, které mu žena ještě vyspravila, jelikož měly nějaké trhliny. Pak obdržel jednu baretku, jelikož jeho čepice byla špatná, dále nějaké starší prádlo a starší černou aktovku, do které mu připravila jídlo. Ráno obdržel ještě 100 Kčs a před 5. hodinou mu žena ukázala cestu na nádraží, odkud pak již odjel vlakem.⁷⁴¹

Ze Staré Turé jel přes Myjavu do Veselí nad Moravou, projížděl přes zastávku Velká nad Veličkou, kde v dětství několik let bydlel s otcem, který zde byl služebně zařazen. Do vlaku nastoupilo několik místních občanů, ti jej však nepoznali a on se k nim nehlásil. Ve Veselí nad Moravou přestoupil na další vlak, kterým odjel přes Staré Město, Velehrad a Otrokovice do Malenovic, tam vystoupil a pokračoval pěšky ke svým známým do obce Tečovice. Kvečeru 5. ledna 1952 přišel k Bohumilu Kučerovi, zaměstnanci n. p. Svit v Gottwaldově, jehož znal již z roku 1938, kdy u něho začal pracovat jako zemědělský dělník. Ten

⁷⁴¹ Tamtéž.

hned jak jej uviděl, pochopil, že utekl z věznice. Gavenda mu řekl, že by se tam rád krátce zdržel a pak že zase odejde za hranice. Prosil, aby ho u sebe nějakou dobu nechal, a Kučera ochotně svolil. V příštích dnech mu Gavenda vyprávěl o své činnosti, proč byl zatčen, a že jich uteklo z věznice v Leopoldově celkem šest, že ale nyní o těchto věznicích nic neví, jelikož se rozešli. Zároveň mu řekl, že je možné, že některý ze spoluvězňů jej u něho bude hledat. Uprchlého trestance znala z dřívějšíka celá rodina: manželka Marie, oba synové a Jiří Mrlík, Kučerův tchán, který měl v obci prodejnu tabákových výrobků. Po celou dobu pobytu u Kučerů, který trval celkem pět dní, se Gavenda zdržoval ve stavení, kde dostával stravu.⁷⁴²

Dne 10. ledna 1952 se rozhodl odjet ke své tetě Štěpánce Vavřinové do Bohuslavic u Kyjova. Teta byla takřka jedinou jeho příbuznou, posílala mu do vězení balíčky a dopisy. Přijel k ní kolem 22. hodiny. Stavení však našel zavřené. Po krátkém rozhodování, co bude dělat, ji viděl přicházet od sousedů. O setkání uvedl, že hned jak ho teta spatřila, „spustila nějaké lamentace, co se mnou bude, že budu chycen, a když jsem viděl, že je celá rozrušená, snažil jsem se ji utiшит tím, že v ČSR se dlouho nezdržím a že odejdu zpět do Německa.“⁷⁴³ Strýce Karla Vavřinu, který už spal, protože pracoval na směny, vzbudili. Ten po krátkém zvažování navrhl, že Štěpána raději hned odvede do sousedního Boršova, kde se bude moci ukrýt u jedněch známých. „Po strýcově návrhu jsme odešli pěšky do Boršova, kde strýc zatloukl na dveře jednoho stavení. Zde nám přišel otevřít asi 28letý muž, kterému strýc Vavřina řekl, že Štěpán utekl a že nějakou dobu se potřebuje u nich ukrýti. Tento mladý muž neměl proti návrhu strýce žádných námitek a ihned mě odvedl do kuchyně,“ uvedl Gavenda.⁷⁴⁴

Tím mužem, který se o uprchlého vězně postaral, byl Josef Cichra ml. Ještě téhož večera vyprávěl Gavenda celé rodině, že utekl z věznice v Leopoldově, zmínil vězně, kteří s ním uprchli. Dále řekl Cichrovým, že byl odsouzen k trestu smrti a ten mu byl změněn na doživotí, že prováděl špionáž v ČSR pro Američany a zprávy podával bývalému mjr. Františku Bogatajovi, o kterém mu Cichra ml. řekl, že ho osobně zná, neboť byl vedoucím jejich odbojové skupiny „Carbon“. Dále jim také Gavenda řekl, že hodlá v nejbližší době odejít do zahra-

⁷⁴² Tamtéž.

⁷⁴³ Tamtéž.

⁷⁴⁴ Tamtéž.

ničí. Během rozmluvy mu Cichra ml. pravil, že u nich nemůže delší dobu zůstat, protože mají sousedy, kteří na ně dohlížejí, a že mu příští den opatří nový úkryt.⁷⁴⁵

Ráno ještě za šera vstal, vzal si své věci a Cichra ml. jej odvedl přes ulici k rolníku Novákovi. Jeho dcera Božena už na ně čekala venku přede dveřmi. Gavendu si převzala a odvedla ho do výměnku, který sestával z menší kuchyně, kde byla také postel. Poněvadž bylo ještě brzy ráno, šel si ještě chvíli lehnout. Božena Nováková, která se o něho po celou dobu pobytu starala, mu zatopila v kamnech a ke snídani mu přinesla kávu a chleba. Během dopoledne za ním přišel Cichra st. a přinesl mu výslužku ze zabíječky a asi litr vína. Jinak za ním chodil hlavně Cichra ml., jenž mu obstarával různé svršky, jako spodky, košili, teplákové kalhoty, rukavice či hubertus. Jejich hovory se točily kolem Gavendova případu. Cichra se vyptával, jak se měl ve vězení, na jeho špionážní činnost a podobně. Také mu občas přinesl něco k jídlu a pití (víno). Několikrát ho navštívil starý Novák, zašel za ním i JUDr. Antonín Máčel z Bohuslavic, se kterým hovořili o činnosti bývalé odbojové organizace „Carbon“, jejímž byl také členem. I Máčel se ho vyptával, jak se mu žilo ve vězení a jak se odtamtud dostal na svobodu. Cichra ml. jej zrazoval od přechodu hranic a nabádal ho, aby ještě nějakou dobu počkal, že se najde nějaká spolehlivá cesta, kterou by byl převeden. Přemlouvali ho dále k tomu, aby se pokusil spíše o přechod do Rakouska, a odůvodňovali to tím, že tyto hranice nejsou tak hlídané jako ty s Bavorskem. Gavenda ovšem trval na svém, že půjde přes bavorské hranice, protože je dobře zná z let 1948–1949.

Cichra ml. rovněž obstaral Gavendovi pistoli ráže 7.65 mm, k tomu 50 nábojů a malý kompas, který dříve sloužil jako přívěšek k hodinkám. Snažil se pro něj sehnat nějaký občanský průkaz, to se mu však nepodařilo. Dal mu proto desky z občanského průkazu, které pak Gavenda nosil viditelně v kapse, aby budil dojem, že průkaz má u sebe. Také žádal Gavendu o převedení jednoho muže, který se ukrýval před zatčením v kyjovském okrese, do zahraničí. Ten odmítl s tím, že nezná situaci na hranicích, ale slíbil, že se do ČSR během dvou měsíců vrátí a pak by muže převedl. Cichra ml. s návrhem souhlasil. Před odchodem dal Gavendovi na cestu ještě sedm tisíc korun.⁷⁴⁶

⁷⁴⁵ Tamtéž. Srov. ABS, f. V-BN, vyšetřovací spis a. č. V-2041 BN, Josef Cichra a spol.

⁷⁴⁶ Tamtéž.